

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

7. V. sit naturæ debita à Deo eius auctore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

repugnantia, seu si productione indiguerit: sed postquam illa res defuit esse, quantum est ex parte sua indiget productione, ut sit, & nulla est repugnantia in hoc, quod iterum sit, ergo neque in hoc quod iterum producat, poterit ergo iterum produci. Sed inquit Durandus, in hisce eisdem verbis inuoluit repugnantiam. Nam si iterum est, ergo bis est, ergo habet duplicem durationem, ergo duplicem existentiam, ergo sunt duæ res, & non vna, & eadem. Sed hoc est manifestum sophisma, quod idem fieri posset de homine quoad totum compositum, quod resurgit. Quamuis ergo res, quæ prius fuit iterumque producat, possit dici bis esse, non propterea dici potest habere duplicem durationem intrinsecam, ac permanentem: sed vnā, & eandem, quæ dicitur bis esse, quia non durauit continue, & sine intermissione, sed interrupta fuit, & ita in ordine ad extrinsecam durationem coexistit duabus mensuris distantibus, seu discontinuis, & ideo dicitur bis fuisse. Sed vrgeri potest ex Durando, quia hoc ipso quod interruptur actio, necesse est postea nouam actionem fieri. Tum quia non magis potest eadem numero actio redire, quam motus, aut tempus. Tum etiam quia cum mutata sit habitudo agentis ad passum, necesse est & actionem mutari; ergo & terminum eius multiplicari. Respondetur tamen, primum negando assumptum. Nam sicut Deus eadem numero actione, quali continue durante, & creat Angelum, & per multos annos illum conseruat, ita posset suspendere aliquo tempore illam actionem, & annihilare angelum, eundemque iterum postea eadem actione producere, & conseruare: nullam enim hoc inuoluit repugnantiam ex parte ipsius actionis. Si enim illa actio potest eadem durare per horam integram, quæ est repugnantia ex parte eius, quod duraret seu fiat in extremis partibus hore, & medio tempore non conseruetur? Quocirca (quidquid sit de motu, & tempore, quæ communiter censentur non posse eadem numero redire, quia successiua sunt) quamuis hætenus id non sit demonstratum non tamen est eadem ratio de actione, de qua loquimur, quæ indiuisibilis est, & permanere, ac durare multo tempore potest: & ideo, sicut semel conseruari potest in continuo tempore, ita & bis poni in esse, in tempore discontinuo. Loquor autem de tempore vero, vel imaginario: nam vtraque habitudo sufficit ad intelligendam hanc iterationem eiusdem actionis. Vnde non refert, quod mutata sit aliquo modo habitudo agentis ad passum seu effectum. Quia si loquamur de habitudine, quæ præcedit actionem quasi in actu primo, illa reuera non est necessario mutata, nisi in hoc, quod agens, & passum non intelliguntur coexistere eidem tempori vero, vel imaginario. Hinc autem non necessario fit, ut varietur actio diuina, quia Deus in actione sua non pendet à tempore, nec determinatur ad agendum in circumstantiis extrinsecis, sed à voluntate sua. Si vero sit sermo de habitudine in actu secundo, quæ sequitur actionem productiuam effectus, falsum est assumptum, & petitur principium. Quia hoc est, quod contendimus, scilicet posse effectum esse eundem: & consequenter posse habere eandem habitudinem ad suam causam. Adde denique etiam posse Deum actionibus diuersis eundem numero effectum prius producere, & postea reproducere. Quia cum actio sit via ad terminum, potest diuersis viis ad eundem terminum, tendi. Item actio est dependentia effectus ab agente, potest autem idem effectus pendere pluribus dependentiis ab agente. Sicut lumen idem potest vna actione fieri, ab vno luminoso, & postea conseruari ab alio, quod necesse est fieri per diuersam actionem, seu dependentiam. Et similiter gratia nunc fit à Deo per Sacramentum, & postea conseruatur sine Sacramento, vbi necesse est dependentiam variari. Ratio denique est, quia actio ex natura rei est aliquo mo-

do distincta ab effectu, & quidem modus eius: & ideo variari potest circa eundem effectum numero, sicut alij modi variari possunt manente eadem re, quæ illis afficitur.

Ex quibus etiam colligitur, quam sit futile aliud argumentum Durandi, qui ex eo quod naturalia agentia non possint idem numero reproducere, infert etiam Deum non posse. Quia id, in quo Deus superat naturalia agentia, scilicet quod est virtutis infinitæ, & potest agere ex nihilo, nihil (inquit) confert ad hunc effectum. Sed hoc est aperte falsum. Quia virtus infinita non solum confert, ut possit causa producere meliora, & sine dependentia à subiecto: sed etiam, ut possit agere sine dependentia à tempore, vel aliis circumstantiis. Ex quo prouenit, ut non limitetur ad agendum hic, & nunc hoc indiuiduum, sicut naturalia agentia: sed possit suo arbitrio agere, quod voluerit. Vnde potius potest hoc argumentum retorqueri contra Durandum. Quia ratio, ob quam agentia naturalia non possunt reproducere idem numero, non habet locum in Deo. Quia eius virtus non est ita limitata, nec determinata, sicut creaturarum, nulla ergo ratio est, cur hoc non possit.

Hinc tandem diluitur alia ratio Durandi non minus leuis. Quia si Deus, inquit, ageret ex necessitate naturæ, quamuis esset virtutis infinitæ, non posset idem numero reproducere. Ex hac enim hypothese impossibile quodlibet inferri potest. Quia enim supponitur Deus virtutis infinitæ posset hoc facere, quod secundum se non inuoluit repugnantiam: quia vero supponitur agere ex necessitate naturæ, non posset reproducere idem numero, quia esset determinatus ad vnum, & ideo vel semper ageret idem numero, vel nunquam. Sicut etiam si ex necessitate naturæ ageret, vel simul ageret omnia, quæ potest, vel nihil amplius posset, quam illud, ad quod, aut ex natura sua, aut ab aliquo subiecto determinaretur, vtrumque autem repugnat infinitæ virtuti. Et ita ego existimo illum modum agendi extra se ex necessitate naturæ extrinsece repugnare cum infinitate simpliciter virtutis actiue. Sed de hoc alias, hæc enim sufficiunt contra Durandum.

Ex quibus solum relinquitur fundamentum supra positum inter referendum eius sententiam. D. Thom. autem ibi citatus in postremo loco sumpto ex hac 3. p. non est intelligendus loqui de potentia absoluta, sed de ordinaria, ut ibi (Deo dante) latius dicemus. Eodem modo exponenda sunt alia loca ex 4. sentent. quamuis sint difficiliora: satis tamen est, D. Thomam aliis locis, vbi ex professo rem disputauit, diserte veritatem docuisse.

SECTIO VII.

Vtrum resurrectio hominis sit natura debita, id est, sit à Deo vt auctore naturæ.

Non satis est ostendisse actionem hanc, & potestatem ad illam esse solius Dei propriam, nisi etiam explicemus, an sit tribuenda Deo vt agenti secundum leges naturæ, an vero, vt agenti supra ordinem naturæ. Nam hinc pendet questio, an illa actio sit dicenda supernaturalis, necne? Ad hoc enim non satis est, quod à solo Deo fiat, vt patet de animæ creatione. Videtur autem hic effectus esse à Deo vt auctore conseruatore, aut gubernatore; idque duplici titulo seu ratione. Prima sumitur ex parte ipsius hominis, quia in materia corporis humani post mortem manet eadē capacitas naturalis ad habendam animam, quæ antea fuit. Hæc enim cum à materia ex natura rei non distinguatur, variari non potest, manente eadem materia. Rursus eadem ratione manet in anima separata appetitus naturalis vt corpori vniatur, teste August. libr. 12. Genes. ad liter. cap. 35. & D. Thom.

Durand.
1. Obiectio

Responsio.

2. Obiectio.

Responsio.

3. Obiectio.

Responsio.

4. Obiectio.

Responsio.

Idem numero effectus per plures actiones, seu dependentias pendere potest ab agente.

D. Thom.
August.

D. Thom. 1. p. qu. 76. artic. 1. ad 6. Quia hic appetitus non est separabilis, cum sit ipsamet rei natura, & in anima nihil aliud est, quam naturalis ipsa capacitas, seu formalis aptitudo, quam habet ad informandū corpus, quam necesse est in anima manere. Ergo ex parte vtriusque principij, passivi, & formalis, est naturaliter possibilis hæc actio. Rursus si totum cōpositum consideretur, etiam videtur deberi homini resurrectione, ut possit humana species suam naturalem beatitudinem perfecte obtinere. Non enim sola anima, sed totus homo appetit esse beatus, ut per se constat: ergo oportet, ut totus etiam homo beatitudinem consequatur. Cunctæ enim res suos ultimos fines naturales consequuntur, cur ergo solus homo carebit statu naturali, in quo naturalē beatitudinem possit obtinere. Sed non potest eam in hac vita possidere ante mortem, tum quia dum hic vivit, semper est in numeris miseris, & malis tū animæ, tum corporis obnoxius, quæ repugnant statui beatitudinis. Tum etiam, quia vera beatitudo æterna esse debet. Etenim amitti si possit, hoc ipso ita animum relinquit anxium, & sollicitum, ut non possit esse beatus. Et ideo August. 13. de Trinit. c. 8. & 20. definit non posse esse hominem beatum in corpore mortali, ergo ex providentia naturali debetur homini post mortem resurrectio, ut possit naturaliter esse beatus. Nec satis est respondere, consequitur hominem naturalem beatitudinem in sola anima: quia non est homo, nec per hoc satis sit appetitui totius speciei. Ac præterea ipsamet anima separata à corpore, est quodammodo in statu violento, non ergo esset in statu apto ad beatitudinem perfectam, nec est conueniens, ut perpetuo maneat in eo statu. Vnde Clemens lib. 5. constit. cap. 6. alias 8. Qui corpus (inquit) Adæ ex terra fabricatus est, idem & Adæ corpus, & ceterorum post dissolutionem reurgere faciet, quod hoc natura hominum rationis participi debeatur, vivere scilicet in sempiternum.

Secunda causa seu ratio dubitandi sumitur ex divina providentia. Quia non sola anima est, quæ in hac vita bene, aut male de Deo meretur, ergo ad providentiam Dei ex natura rei spectat, ut non sola anima præmium vel penam recipiat. Constat autem vel ipsa experientia, homines dum hic vivunt, non accipere vel bonorum operum præmia, vel malorum vindictam: ergo ad Dei providentiam pertinet hominem iterum suscitare, ut totus vel puniatur, vel beetur. Quia ratione ad persuadendam resurrectionem venit utrumque sancti Chrysost. hom. 65. in Ioan. Ego (inquit) aliud dicam ab humana rationibus: alij malitiam, alij virtutem sectantur: sed malitia sectatorum multi felicitate in ultimam pervenerunt, sanctitatem autem contra: quomodo ergo pro meritis unusquisque accipiet? scilicet, si futura non est resurrectio? Et eandem rationem repetit sæpe Chrysost. in serm. de resurrectione. Oprime Theodo. lib. 5. divinum Decret. c. de Iudicio, & latè Cyril. Ierosol. cat. 17. Et Damasc. 1. 4. c. 26. hac ratione nixus ita concludit. Si non est resurrectio, non est Deus, nec providentia. Tertull. vero, lib. de resurrectione carnis c. 14. inter alia multa, quæ de hac ratione scribit, sic inquit. Hæc erit tota causa, imo necessitas resurrectionis congruentissima, scilicet Deo destinatio iudicij, & c. similia repetit sæpe in illo lib. c. 33. 34. 40. & sequentibus. & lib. de patientia, c. 11. Similiter Gregor. Nyl. orat. 3. de resurrectione, ex hac ratione infert. Si non est resurrectio, non est iudicium. Ex his ergo omnibus videtur concludi resurrectionis opus ad naturalem Dei providentiam pertinere: atq; ita licet à solo Deo fieri possit: tamen per se, ac præcisè sumptum posse inter naturalia opera computari, sicut animæ creationem.

Hæc sententia videri potest non omnino improbabilis, & accommodata ad explicandam providentiam, quam Deus habiturus esset erga homines, si eos in puris naturalibus sine ordine ad supernatu-

ralem beatitudinem creasset.

Nihilominus tamen dicendum existimo, resurrectionem quacunque ratione consideratam non esse naturæ debitam sola providentia naturali, atq; adeò simpliciter dicendam esse supernaturalem, non vero naturalem, nisi secundum quid. Ita loquitur D. Thom. in 4. d. 43. art. 1. quæst. 3. & Sot. latè. q. 1. art. 2. & alii communiter: estq; magis consentaneum locutionibus Scripturæ, & Sanctorum loquentium de resurrectione, tanquam de re omnino supernaturali: non tantum propter gloriam corporis resurgentium, quam reprobi non habebunt: & tamē in eis resurrectio censetur supernaturalis propter solam reparationem, & vivificationem corporis iam defuncti. Quod si dicatur supernaturalis propter modum scilicet quia fit solo Dei imperio absque alijs naturalibus transmutationibus, ex hoc ipso concluditur, quod intendimus, quoniam resurrectio non est nata fieri alio modo, cum per causas secundas fieri nequeat. Præterea hoc explicatur ex differentia inter animæ creationem, & resurrectionem. Ad primam enim unionem animæ, & corporis possunt agentia naturalia disponere materiā, dispositione ex natura sua postulante talem formam, quocirca pertinet ad naturalem providentiam, & concursum debitum, ut Deus illam infundat: at vero in ordine ad iteratā unionem, quæ in resurrectione fit, nihil possunt cause naturales efficere, nec materiā ita disponere, ut possit illius animæ unionem: ergo non potest illa resurrectio dici simpliciter naturalis. Tertiò, si resurrectio est naturaliter debita, vel est hoc intelligendum de debito (ut ita dicam) physico, vel morali: neutrum dici potest. Nam debitum physicum appellari potest id, quod debetur causis naturalibus ratione physice virtutis, quam habent ad causandū. Sed hoc modo non est debita resurrectio. Quia si consideremus causam materiale, licet in illa maneat capacitas eiusdem formæ: tamen illa est valde remota: Deus autem ut gubernator naturæ non tenetur explere omnem capacitatem remotam materiæ, sed solum quatenus per agentia naturalia potest ad proximam dispositionem reduci. Alioqui deberet Deus varias formas in infinitum in materiam inducere, quia omnium est capax secundum illam remotam capacitatem. Et ideo hæc capacitas materiæ ad formam prius habitam congrue vocari solet obedientialis potius quam naturalis. Quia iam non est in statu, in quo possit per agentia naturalia ad proximam capacitatem reduci. Atq; idem fere est, si consideretur aptitudo ipsius animæ, quæ est causa formalis. Quia etiam non tenetur Deus explere omnem appetitum naturæ, seu formæ, nec efficere unionem eius ad subiectum, nisi supposita proxima capacitate subiecti: hæc vero non tenetur per se solus ipse efficere, sed servato ordine causarum naturalium. Denique ex parte etiam causæ efficientis, nulla est, cui propter physicam virtutem hæc actio, seu concursus ad illam debeatur: ergo nullo titulo est debita naturaliter resurrectio debito physico. Debitum autem morale dici potest, quod debetur ratione finis, v. g. propter obtinendam beatitudinem: vel ratione iustitiæ distributiæ, seu convenientis gubernationis uniuersi in ordine ad mores hominum. Sed hoc etiam debitum nulla sufficienti ratione ostenditur. Nam in primis satis est, ut homo possit esse beatus tanquam homo, ut Aristot. dixit. 1. & 10. Eth. & ideo non oportet, ut naturaliter possit habere beatitudinem carentem omni defectu, ac miseria, aut perpetuā absolute & simpliciter, sed humano modo. Homo enim non appetit esse beatus, nisi quandiu est: ad beatitudinem ergo naturalem hominis satis est, quod durare possit, quādiu existit homo. Quia ergo homo natura sua corruptibilis est, ideo beatitudo etiā, quæ naturaliter conferri potest homini, ut est integrum indiuiduū speciei

Rr 4

humana.

Resurrectio
rei superna-
turalis.

D. Thom.

Resurrectio
ex sola provi-
dentia natura-
li, natura
propter in-
debita.

Aristot.

humanæ, non est simpliciter perpetua, sed temporalis. Quia vero anima hominis est perpetua, ideo in illa perpetuo durare potest beatitudo hominis quantum ad id, quod in ea essentiale est, scilicet quantum ad cognitionem & amorem Dei naturalem. Et hoc tantum est debitum, ac consentaneum naturis rerum: quidquid vero ultra hoc additur, supernaturale est. Rursus quamvis spes resurrectionis sit convenientissimum medium ad continendos homines in officio, & optimam rationem providentiæ, & servandæ iustitiæ distributiæ contineat: tamen non propterea dicendum est, huc providentiæ modum esse simpliciter debitum naturæ. Posset enim Deus alijs modis hominē gubernare. Imo aliqui censent, & insinuat Scotus, si sola ratio naturalis spectetur, fieri potuisse, ut Deus nullum speciale iudicium ferret de factis hominum, bonis præmium, malisq; poenā tribuendo. Hoc tamen licet potuerit fieri à Deo, ut supremo Domino: non tamen censeo, talem providentiæ modum esse rebus ipsis, & naturis rationalibus consentaneum. Melius ergo dicitur, potuisse Deum statuere alium modum providentiæ, & iustitiæ intra ordinem naturæ contentum. Nam quia anima est principium proprium, ac per se actionis bonæ, aut malæ, satis est hominem in ea recipere præcipuum virtutis præmiū: corpus autem, quod tantum est organum animæ, sicut in hac tantum vita mortali esset instrumentum virtutis, ita in eadem posset recipere aliquod præmium suæ actioni proportionatum. Quod non oportet, ut consistat in divitiis temporalibus & voluptatibus, quæ non solent ad virtutis exercitationem valde esse vitales: sed in alijs bonis, vel auxilijs, quibus corpus ipsum facilius & commodius posset ad virtutis studium accendi. Nullo ergo modo debita est homini resurrectio ex sola providentia naturali. Quæ omnia confirmari possunt eleganti testimonio Cypriani, ser. de Resur. Christi Homo, qui ex caelesti, & terrena materia compactus est, vestitus extrinsecus pelle, & carnibus, tempus accepit, quod te iubente redderet terræ, quod de terra assumpserat, & ad imaterialem originem reverteretur spiritus, cuius natura dissolutionis non admittit iniuriam. Corpus putredine, & caro vermibus consumenda, secundum naturæ suæ rationem non poterat à eternitatis privilegio perfrui: & quod sibi iure non cōpetebat, à conditore nequibat exigere. Neque vlla eorum interrogatio super hoc merebatur responsum. Sed tu, optime Domine, vltro gratiam volens dare spiritui, decrevisti clementius, ut ex societate, & ciuitate, quam reddiderat anima caro, aliquid ei commodi proveniret, & quæ ei vehiculum fuerat, & particeps studiorum, in recompensatione ministerij iterum dilecto accola consociata, pudica, & pacifica rediret, nullas secum reuehens contumelias, quibus deinceps quietis interna concuteret puritatem. Sed & hoc Domine, ad cumulum beneficij addidisti, ut inter legem carnis, & spiritus nulla postmodum esset diversitas, nec post initium fœdus, vlla iterum inter eos recrefcat rebellio, sed per manum tuam reconciliatio ordinata stabili in perpetuum perseveret. Teigitur iubente terra fit caro, & expulsa de domo iterum coniungatur viro, non iam ancilla sed libera: & habitant vnius moris in domo, murmurationibus consopitis, quas olim compugnantes inter se concupiscentia concitabant.

Ex quibus vltimis verbis potest alia ratio, & vltima ad hoc idem confirmandum colligi. Quia si ex natura rei deberetur animæ separatae reditus ad corpus, vel deberet hoc fieri in corpore mortali, & corruptibili, atque eodem modo passionibus, mutationibusque subiecto, sicut nunc est: vel in corpore ab his omnibus incommodis abstracto. Si dicatur hoc secundum, aperte sequitur, illum resurrectionis modum non posse esse naturæ debitum. Quis enim fieri potest, ut corpori natura sua mortali ex naturali providentia debeatur immortalitas? Providentia enim naturalis non extenditur ad ea dona, quæ sunt præ-

ter, vel supra naturam. Alioqui dici posset statum illum, quem Adamus habuit ante peccatum, quoad eum modum immortalitatis, & impassibilitatis corporis, quem tunc habuit, & quoad perfectam subiectionem inferiorum virium animæ ad superiores, fuisse illi debitum ex providentia naturali, quod tamē est omnino falsum. Si vero dicatur primum, sequitur in primis procedendum esse in infinitum in hac resolutione mortis, & resurrectionis hominis. Quia si resurgeret mortalis, iterum moreretur, ergo, quæ ratione post primam mortem suscitatus est, excitandus esset post secundum, & ita in infinitum. Quod tanquam magnum absurdum, & ludibrium insert Aug. lib. 12. de Ciuit. cap. 13. contra eos Philosophos, qui dicebant, futurum esse in Vniuerso perpetuum earundem rerum reditum atque circuitiōnem. Deinde tale corpus non esset desiderabile, neq; animæ accommodatum, præsertim si naturalem beatitudinem esset consequuta. Impediret enim illam, ne expedit, ac sine impedimento posset Deum contemplari, & amare, redderetq; iterum subiectam doloribus, & afflictionibus huius vitæ. Quocirca licet anima pondere naturali dicatur appetere corpus, quia est naturalis forma eius: & quando est in illo naturaliter, refugiat mortem, quia non est alium statum experta, & quia simpliciter potius velle perfectionem sui corporis acquirere, quā illo probari, iuxta illud, *Nolumus expoliari, sed superuestriri*: tamen anima semel à corpore separata, & naturaliter beata, appetitu elicitō, ac recto potius, credo, eligeret manere separata, quā redire ad corpus corruptibile, & passionibus, ac ærumnis obnoxium. Quia reuera maius sibi nocumentum asseret, quam commodum. Quapropter status animæ separatae per se non potest dici simpliciter violētus. Quia licet in eo careat anima complemento alicuius appetitus naturalis: tamen proprie nulla vis ei inferatur. Sicut cæcus non dicitur esse in statu violento, sed imperfecto, sicut etiam anima esset in statu aliqua ex parte imperfecto: non tamen simpliciter violento, præsertim quia secundum appetitum elicitum, & rationale illum statum præferret alteri, quem naturaliter habere posset in corpore mortali. Et ex his satis responsum est ad rationes dubitandi superius politas.

SECTIO VIII.

D *Utrum possit naturali ratione ostendi resurrectionem esse possibilem.*

Quidam existimant nullo modo cognosci posse, quia est supernaturalis: ratio autem naturalis non habet sufficientia principia, quibus iudicet de super naturalibus mysterijs, etiam ut possibilia sunt. Propter quod diximus in principio huius materiæ, non posse ratione naturali cognosci incarnationem esse possibilem. Et ita opinatur de resurrectione Medina hic art. 2. & indicat Sot. in 4. d. 43. q. 1. ar. 3. Sed in primis non negant hi autores, posse inueniri rationes naturales valde probabiles, quæ persuadeant resurrectionem esse possibilem: neque ego audeo dicere posse hoc demonstrari ratione ita conuincente intellectu, ut à nemine, etiam proteruo, possit negari. Præsertim cum videam non defuisse Theologos fide illustratos, qui negauerint, posse Deum iterum producere rem in nihilum reductam.

Nihilominus tamen existimo, rationem factam in 4. conclusione, sect. 6. cum omnibus, quæ circa illam dicta sunt, satis esset ad conuincendum intellectum bene dispositum, esse fere physicam demonstrationem. Denique censeo fere æquali euidencia probari, posse Deum rem corruptam reparare, sicut posse aliquid ex nihilo creare, præsertim in homine, quomodo post cuius corruptionem manent partes, ex quibus possit ostendi

com-